

A Vár esőmosta lépcsőjén három alak imbolyog lefelé. Egy szikár férfi, a haja teljesen ősz, arca megnyúlt, szemhéja megereszkedett, szinte hiányzik a monokli a balszeme köréből, nadrágja vékony bokájára simul, cipője hegyes, lakk, de kopott kis szigetekkel s mellette két hölgy, régmódosan öltözve, de most már szinte divatosan, az egyik kontyos, a másik rövid, gyérhajú.

— Kérlek — mondja a férfi vékony hangon — nemcsak hogy nem adta vissza a parkert, de azt állította, hogy én elloptam a vasalóját!

— Azt mondtát! — így az egyik hölgy.

— Azt mondta.

— Hát ez rettenetes!

— Rettenetes, hogy manapság milyen rosszak az emberek!

A kis intermezso tulajdonképpen keresztmetszetét adja a Várkerület mai, módosult problémáinak. Az egykor szertartásos, biedermeier atmoszférában élő emberek, az arisztokraták mai változatai, vagy az arisztokratákat majmoló polgárok manapság nem az etikett formuláival bíbelődnek,

Az építész, akit már a demokrácia bízott meg, hogy átmentse s újjáépítse a történelmi városrészt, lelkesre pirult arccal, szenvedélyesen magyarázza az architektúrai helyzetet. Stílus-helyzetjelentése a Várból 1948-ban.

— Az elmúlt századok folyamán teljesen meghamisították e városrész jellegét. A Vár: középkori város. A sznobizmus, az arisztokratikus és polgári terjeszkedés építészetben kifejezett nagyozolása rárakott a gótikus városra először barokk, azután neobarokk, majd neoklasszikus vonásokat. Bevakolták a csodálatosan szép rajzolatokat, a csúcsyiban végződő merész íveket, meghamisították a szenvedélyesen tiszta stílust, a középkor tiszta rajzolt építésze helyébe a maguk érvényesülését, a maguk nagyravagyódását építették.

Az építész, szakmájának illetett képviselője, aki egy újjáépített gótikus teremben magyarázza mindent, közben yoghurtot eszik, méltán haragos, méltán ostorozza indulatos szavakkal az utódok nem-kegyeltes, nem-esztétikai törekvéseit.

Csak hogy közben valami történt. A Vár nemcsak 1686-ban szenvedett el ostromlást, hanem 1944. végén, 1945. kezdetén is. Az 1686-os visszavételi ostrom azzal gazdagodott, hogy Lotharingiai Károly megbízásából Rabetta, olasz származású mérnök-kari tiszt, hiteltelen térképen rekonstruálta a középkori város csodálatos rajzolatát. Rabetta egykori térképe a mai kutatóknak is szintén milliméterre pontos útmutató lett. És a demokrácia stílusistizetele Rabetta egykori rajzai és jegyzetei alapján ismét felállítja a középkori várost.

Voltaképpen mi történt? Jelentkezett itt egy aktív segítőtenyező. Mégpedig: az ostrom pusztítása. Amit minden vonatkozásban az ország termelékenysége elpusztításának nevezünk, amint minden vonatkozásban a náciizmus és segédcsapatai merényletének könyvelünk el, az itt — szinte frivolan hangzik, — a történelem rekon-

struálása során már aktív tényező. Az ostrom ugyanis lehámozta a Várról a hazugságot. Leszedte róla az ámitó neobarokkot, neoklasszizmust, sőt biedermeier stílust. S a csontváz a középkor gótikáját mutatja. Ennek nagyon örül az építész. Már közben befejezte a yoghurt fogyasztását s teljes lendülettel vezet bennünket a föltárt világ rejtelmei között.

— Aki kissé ért a stílushoz, az le tudja olvasni egy-egy ház változásait az időkben. Az alap a gótika. Arra rakódott a barokk, egy helyen az olasz barokk szögletes erkélyekkel, keményre formázott ablakkeretekkel. Az architektúrától lemerhető az, amit a különböző korok stílusban, teremtetek, elrontottak. Az ostrom valóban fölfedte a középkori várost, a középkori uccavonalakat, a középkor teljes jellegét.

A középkori Vár nemcsak az uralkodók, az arisztokraták, hanem az iparosok városa is volt. A rekonstrukció nyomán feltárul az ötvösök uccája, a nyergesek tanyája, a fegyverkovácsok fészke. Nagyjából kétféle épületek emelkedtek itt. A Ruszwurm-cukrászda — mint a címe bizonyítja — egykor egy nyergesé volt. De tanyázott itt török pogácsasütő, sőt 1785-ben Ferderber Mátyás csokoládékészítő helyezkedett el a házban, varázslatos tudományával.

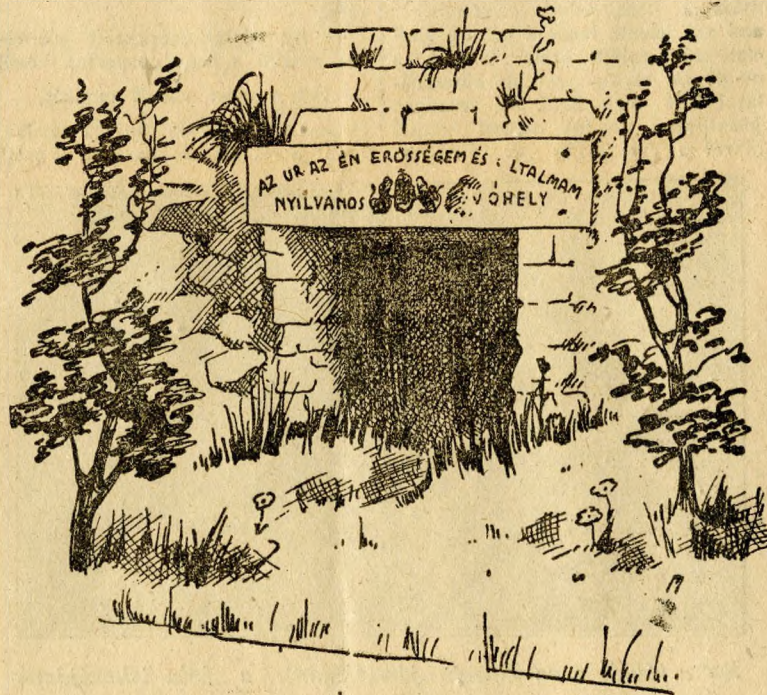
1800 ember lakik a Várban, nagyrésze régi, várbeli polgár. Még ma is a vidéki barokk város légkörében élnek. A legújabb szociális kimutatás a következőket közli: tisztviselő 232, altiszt, postás, kaulauz 91, rendőr, katona 37, gyári munkás 14, segédmunkás, napzámos 135, háztartási alkalmazott, háztelügyelő 65, szabadfoglalkozású értelmiségi 81, kereskedő 29, iparos 219, főiskolás, középiskolás 56, háztartásbeli 310 lakik a Várban. Ami az épületeket illeti: 48 teljesen építészeti, részben lakott épület áll a Várban. Teljesen romépület 25, az üres, beépítetlen telkek száma 9.

A Vár lényegében változott és a lényegében mégsem változott. Az emberek penészes, áporodott világban élnek. A Szentháromság uccában kitytyog egy öreg, roskatag ember, fején fülvédős sapka, holott süt a nap.

— Mi újság itt a Várban? — kérdelem.

elhelyezett családi dokumentumokat. Halottlevelek, születési anyakönyvi kivonatok. Az egyik beke-retezett irat, éppen halottaslevél, latin nyelven tanúsítja hogy Francis-cus Schwabl 1830-ban tifuszbán meghalt. A régi kemencék fölött évszázados ostyasütőket látunk.

A Várban két divatos espresso működik. Ezeknek a közönsége azonban nem várbeli, sokkal szegényebbek azok, semhogy espressó-sóra, nyalánságra telnek — inkább a multat, mégpedig nem a stí-luskorszakokat, hanem csupán a reakciót visszasíró hölgyek és urak rándulnak fel ide. Ebben az-lán teljesen liberális a társadalmi összetétel. Az Old Firenzében. va-lamint Albrecht főherceg nejének vendéglátó üzemében, épp úgy fordulnak meg azok a pénzes férfiak és nők, akiket 1944-ben üldöztek, mint azok, akik éppen üldözték őket. A pénznek nincs szaga és

— Ezt a házat lebontják, — mondja, majd riadtan másfelé kapja a fejét és újra megszólal. — Ott jön a menyem, nem szereti, ha kiinn vagyok az uccán.

Es koppan a lakkját vesztett ne-héz fakapu.

A Mátyás templom előtt néhány taxi áll, kihallatszik az orgona, a Hadik szobornál verebek csipeget-nek, esküvőt tartanak. Különb-nincs nagy forgalom. A Ruszwurm-cukrászda: rokonszenves fiatal tu-lajdonosa megmutatja a kapu alatt

ezekben a kis archaizált fészkekben nyer ez a formula legteljesebb igazolást.

A Vár mégis újjáépül. A demokrácia építi újjá. A Krisztiná-ban állami iskolák sugározzák a haladás szellemét. Előbb-utóbb ez az öreg középkori város is a haladás áramkörébe kerül.

Mérnökök és építőmunkások teremtik újjá azt, ami a multból gyönyörködött. tanulságos és számunkra is elfogadható.

Vészi Endre

